

Відновне правосуддя та медіація як дієвий інструмент вирішення конфліктів

Наталія Степаненко

*доктор філософії в галузі права,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: nataliasv@krok.edu.ua*

Юлія Громова

*студентка юридичного факультету,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HromovaYY@krok.edu.ua*

В сучасному світі, на фоні різноманітних конфліктів та непорозумінь, виникає необхідність у використанні новаторських підходів до вирішення суперечок та відновлення гармонії взаємин. Розглянемо підходи та важливі аспекти до вирішення конфліктів, а саме: відновне правосуддя та медіацію як ефективні інструменти у розв'язанні конфліктів. Варто враховувати, що ці підходи не лише вирішують суперечки, але й активно сприяють відновленню взаєморозуміння, сприяючи конструктивному діалогу та створюючи умови для гармонійного співіснування.

Відновне правосуддя та медіація – це підходи та методи, що враховують інтереси, відновлюють взаємини, дають можливість сторонам стати архітекторами свого майбутнього, а конфлікти перетворюються на можливості для взаємопорозуміння та для конструктивного спілкування між сторонами. Відновне правосуддя та медіація можливі тільки тоді, коли сторони конфлікту готові мирним шляхом урегулювати спір.

У кримінальному процесі відновне правосуддя, яке стало широко використовуваним у різних країнах, спрямоване не лише на розвантаження поточної судової системи, але може також мати профілактичний ефект стосовно майбутніх правопорушень [1].

Концепція відновного правосуддя передбачає вирішення суспільних конфліктів з активною участю сторін (правопорушника та потерпілого), використовуючи методи, спрямовані на вирішення проблем, що виникли внаслідок кримінальних порушень. Одним з проявів відновного правосуддя є медіація. Медіація – це альтернативний судовий механізм вирішення конфліктів між особами за участю посередника-медіатора. Головною метою медіації є досягнення мирного згоди між сторонами конфлікту та визначення реальних шляхів компенсації завданої шкоди.

При прийнятті вітчизняного законодавства щодо медіації слід враховувати європейські стандарти підготовки медіаторів за уніфікованими програмами, які передбачають як загальні питання, так і особливості здійснення медіації в різних категоріях проваджень, а також запровадити навчання з підвищення кваліфікації практикуючих медіаторів.

У цьому контексті слід зазначити, що відновне правосуддя широко

застосовується як в США, так і серед Європейських країн, а саме: в Чехії, Польщі, Бельгії, Великій Британії, Австрії, Фінляндії та ін. Досвід цих країн підтверджує високу результативність медіації з точки зору виконання угод про примирення між потерпілим і обвинуваченим та попередження вчинення нових злочинів. Відновне правосуддя цих проблем, як наголошують дослідники, уже давно перейшло національні кордони [2].

Досвід цих країн підтверджує, що понад 90% укладених договорів за результатами медіації було виконано, а близько 80% правопорушників, які брали участь у відновних процедурах, не вчиняли нових злочинів.

Існує кілька моделей (форм) відновного правосуддя. Найпоширенішими з них є:

- програми примирення потерпілих і правопорушників (відомі також як «медіація», «посередництво», «конференції жертв і правопорушників»);
- кола правосуддя – програми, в основі яких лежать традиції північноамериканських індіанців (проводяться переважно в Канаді);
- сімейні конференції (батьківщина – Нова Зеландія);
- програми сприяння жертвам;
- програми сприяння екс-злочинцям;
- реституція;
- залучення до суспільних робіт тощо [3].

Ці різні моделі відновного правосуддя відкривають широкі можливості для створення індивідуалізованих та ефективних стратегій вирішення конфліктів, сприяючи взаєморозумінню та покращенню відносин між учасниками.

Примирення сторін, ось основна мета відновного правосуддя. Це світова практика, яка у багатьох країнах закріплена на рівні законодавства. Законодавство дозволяє звільнити від кримінальної відповідальності порушників, які вперше вчинили злочини невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості. Це стосується випадків дієвого каяття; або коли сторони примирилися й порушник відшкодував шкоду; чи якщо неповнолітній втратив суспільну небезпечність (у зв'язку зі зміною умов життя чи ситуації).

Відновне правосуддя та медіація визнані як дієві та вдосконалені інструменти вирішення конфліктів. Медіація, яка акцентує увагу на активній участі та самостійному вирішенні суперечок, і відновне правосуддя, що ставить на передній план відшкодування шкоди та відновлення взаємин, представляють собою інноваційні стратегії, спроможні змінювати парадигму конфліктів.

Ці методи виявляються особливо актуальними в контексті збільшення різноманітності та складності конфліктних ситуацій у різних сферах життя, починаючи від особистих сімейних конфліктів і закінчуючи корпоративними непорозуміннями чи адміністративними суперечками. Здатність сторін самостійно визначати свої потреби та шляхи вирішення проблем, сприяючи взаємному розумінню та співпраці, робить ці інструменти важливими для сучасного суспільства.

Отже, відновне правосуддя та медіація, доповнюючи традиційні судові

процеси, стають чітким показником переходу від покарання до відновлення, від влади до співпраці. Їхній успіх полягає в тому, що вони створюють простір для змін, враховуючи індивідуальність кожного конфлікту та надаючи можливість сторонам активно впливати на власний процес вирішення конфліктів.

Список використаних джерел

- 1. Медіація в судовій, правоохоронній та правозахисній системах: матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Одеса, 30-31 травня 2019 р. – Одеса: ОДУВС, 2019. – 253 с.*
- 2. Семерак О.С. Відновне правосуддя в Україні в контексті нового кримінального процесуального кодексу України / О.С. Семерак // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. Серія ПРАВО. Випуск 28. Том 3. – С. 110-114.*